

PAASTUAJA II PÜHAPÄEV AD 2023
Mk 9:17–29¹ (2Kn 20:1–7; 1Kr 10:12–13)

[14 Ja kui nad tulid jüngrite juurde, nägid nad suurt rahvahulka nende ümber ja kirjatundjaid jüngritega vaidlemas.

15 Niipea kui rahvahulk Jeesust nägi, olid nad kõik väga hämmastunud, jooksid Tema juurde ja tervitasid Teda.

16 Ja Jeesus küsis neilt: «Miks te vaidlete nendega?»]

17 Keegi rahva hulgast vastas Talle: «Õpetaja, ma tõin Sinu juurde oma poja, kellel on keeletu vaim,

18 ja kus tahes see teda tabab, paiskab see ta maha ja siis mu poeg ajab vahtu suust ja kiristab hambaid ja kangestub. Ja ma ütlesin Su jüngritele, et nad ajaksid selle välja, ent nad ei suutnud.»

19 Aga Tema vastas neile: «Oh uskmatu sugupõlv! Kui kaua ma pean teie juures olema? Kui kaua tuleb mul teiega kannatlik olla? Tooge ta minu juurde!!»

20 Ja nad tõid ta Jeesuse juurde ja Jeesust nähes raputas vaim kohe poissi ja poiss kukkus maha ja vähkres vahtu suust ajades.

21 Ja Jeesus küsis tema isalt: «Kui kaua see juba temaga nõnda on?» Aga tema ütles: «Lapsest saadik,

22 ja see vaim on teda sageli visanud ka tulle ja vette, et teda hukata. Aga kui Sa midagi võid – tunne meile kaasa ja aita meid!»

23 Aga Jeesus ütles talle: «Sa ütled: Kui sa võid! Kõik on võimalik sellele, kes usub.»

24 Otsekohe hüüdis lapse isa: «Ma usun, aita mind mu uskmatuses!»

25 Aga kui Jeesus nägi, et rahvahulk kokku jookseb, sõitles Ta rüvedat vaimu: «Sina keeletu ja kurt vaim, ma käsin sind, mine temast välja ja ära tule kunagi enam tema sisse!»

26 Ja vaim läks välja kisendades ja teda üha raputades ning poiss jäi otsekui surnuks, nii et paljud ütlesid, et ta on surnud.

27 Aga Jeesus võttis poisi käest kinni, tõstis ta üles, ja poiss tõusis püsti.

28 Ja kui nad olid koju tulnud, küsisid Ta jüngrid Temalt omavahel olles: «Miks meie ei suutnud seda välja ajada?»

29 Ja Jeesus ütles neile: «See tõug ei lähe välja millegi muu kui palvega.»

¹ Tekstilise terviku huvides tuleks lugeda ka kolm eelnevat salmi (Mk 9:14–16).

Sissejuhatus

Teise evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse kohaselt Barnabase, Pauluse ja hiljem ka Peetruse kaaslasena olnud Markus, kelle pärisnimeks oli Apostlite tegude raamatu järgi Johannes (Ap 12:12.25; 15:37).²

Kiriku liturgiline traditsioon ei samasta Johannes Markust evangelist Markusega, vaid näiteks Rooma Martüroloogium meenutab neid kahe erineva isikuna:

25. aprillil – «Aleksandrias püha evangelist Markuse sünnipäev. Ta oli apostel Peetruse õpilane ja tõlk; Roomas palusid vennad tal kirjutada evangeeliumi. Seda ta tegi, ja selle lõpetanud, läks Egiptusesse. Kõigepealt ta kuulutas Kristust Aleksandrias ja rajas seal koguduse; hiljem ta vahistati kristliku usu pärast, seoti köidikuisse ning piinati rängalt üle kivide lohistades. Pärast seda hoiti teda vangistuses, kus ta sai esmalt kinnitust ingli külaskäigu ja seejärel Issanda enda ilmumise läbi. Ta kutsuti taeva kuningriiki Nero kaheksandal valitsemisaastal.»

27. septembril – «Foiniikias Bybloses püha piiskop Markus, keda püha Luukas kutsub Johanneseks ning kes oli selle Maarja poeg, keda meenutatakse 29. juunil.»

Kui martüroloogiumis mainitud Nero kaheksas valitsemisaasta evangelist Markuse surma-aastana on õige ning kui Markus kirjutas evangeeliumi Roomas, siis pidi see valmima millalgi enne aastat 60. Ning kui sellele lisada pärimus, et Rooma kristlased³ palusid Markusel kui Peetruse saatjal ja tõlgil talletada kirjalikult see, mida ta oli apostlilt kuulnud, võib Markuse evangeeliumi vaadelda kui Peetruse tunnistust Jeesuse elust, kannatustest, surmast ja ülestõusmisest.

Viimast kinnitab Markuse kavatselt lihtne ja otsekohene jutustamisstiil ühes tõsiasjaga, et erinevalt teistest evangelistidest keskendub Markus vähem pikkadele jutlustele ja tähendamissõnadele ning rohkem Jeesuse tegudele, sh imetegudele.

Pidades silmas Markuse evangeeliumi tõenäolist koostamisaega ja -paika, joonistub välja ka selle sõnumi eripära: see on suunatud tagakiusatud, kannatavale ja võitlevale kogudusele. Markuse evangeeliumi ülesehitust vaadeldes on tähelepanuväärne, et kolmandiku selle mahust haarab Jeesuse maise elu viimane nädal, iseäranis Tema kannatuse ja ristisurma lugu – ning algusest peale peab Jeesus seisma silmitsi kriitikutega, vaenulikult meelestatud kirjatundjate ja ka omaenda jüngrite mõistmatuse ja argusega.

² Nimi Ἰωάννης tuleneb heebrea nimest יוֹחָנָן või יְהוֹחָנָן ning tähendab «JHWH on armuline», «JHWH on armu andnud», «JHWH armukink». Nimi Μάρκος pärineb ladina keelest ning on tõenäoliselt seotud sõjajumaluse Marsiga.

³ Kuna Markus peab oma evangeeliumis vajalikuks selgitada mitmeid heebrea- ja arameakeelseid väljendeid ja mõisteid, oli tõenäoliselt tegemist endistest paganatest kristlastega.

Samuti algusest peale ei tee Markus mingit saladust sellest, kes Jeesus on. Raamat algab sõnadega: «Jeesuse Kristuse, Jumala Poja evangeeliumi algus.» (Mk 1:1) ning juba esimeses peatükis tuleb esile Jeesuse jumalik vägi ja olemus – sellena, kellele kuuletuvad metsloomad ja keda teenivad inglid (Mk 1:13); kelle kutsele järgnedes ollakse valmis jätma silmapilkselt maha kõik endine ja alustama uut, täiesti tundmatut elu (Mk 1:17j); kes ei õpeta mitte «nagu kirjatundjad, vaid nagu see, kellel on meelevald» (Mk 1:22); keda tunnustavad ja kelle sõna kuulavad isegi rüvedad vaimud (Mk 1:24–27).

Kuna, nagu öeldud, suur osa Markuse evangeeliumist käsitleb otsesemalt või kaudsemalt Jeesuse kannatusi ja surma (ning vastuolusid vaimuliku või ilmaliku autoriteedi kandjatega), on selge, et raamatu eesmärgiks ei ole kujutada Jeesust [vaid maise] imetegijana. Kogu oma väest ja meelevallast hoolimata näib Ta viimaks ikkagi lüüa saavat – aga just seeläbi saab Tema lugu neile, keda Temasse uskumise pärast taga kiusatakse, tõeliseks kinnituseks, sest nagu Jeesus ise ütleb, «kui keegi tahab käia Tema järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu Talle» (vrd Mk 8:34).

Kui siinkohal mõelda Markuse evangeeliumi lõpu peale, siis võib-olla ei olegi see, nagu vahel arvatakse, kaduma läinud, vaid autor jättiski meelega, täiesti kavatselt ja selge eesmärgiga otsad lahtiseks: ingel käsib naistel minna ja Issanda ülestõusmist kuulutada, nemad aga «ei öelnud kellelegi midagi, sest nad kartsid» (Mk 16:8).

Markuse evangeeliumi eesmärgiks on tunnistada Jeesusest kui tõelisest Jumala Pojast, kes on samal ajal ka tõeline inimene,⁴ kes, omades meelevalda nii inimeste kui loomade ja loodusjõudude üle, nii inglite kui kurjade vaimude üle, nii haiguste kui isegi surma üle, pidi siiski kannatama ja surema – selleks, et need, kes Teda järgivad, võiksid ka ise risti kandes ja kannatades, ülimalt tõenäoliselt koguni oma usu pärast surses, saada osa Tema võidust.

See võit – lõplik võit – võib küll praegu veel inimsilme eest varjul olla (võib-olla just seetõttu ei kõnele Markuse evangeelium algselt midagi ülestõusnud Jeesuse ilmumistest), ent on sama sama kindel ja reaalne nagu kõik need lood, mida Markus on Peetruse kui neid oma silmaga näinu jutustuste põhjal vahendanud. Oluline on mitte usku kaotada, vaid kindlaks jääda, Jeesuse kuulutatud ja Temas teostunud evangeeliumist osa ja aru saada ning seda ustavalt tunnistada.

Selle kinnitusega sobitub hästi ka Markuse evangeeliumi praegune, tõenäoliselt teiste evangeeliumide põhjal hiljem kokku pandud ja lisatud lõpp, milles julgustatakse nii Jeesusesse uskuma kui sellest usust tunnistust andma sõnadega (ühtlasi uskmatusse või usust äralangemise eest hoiatades): «Kes usub ja on ristitud, see päästetakse, aga kes ei

⁴ Siinkohal tasub meenutada mitmete Rooma keisrite, sh Nero poolt endale omistatud tiitlit *Divi Filii*, mida võib samuti tõlkida «jumala poeg».

usu, mõistetakse hukka. Kuid uskujaid saadavad sellised tunnustähed: minu nimel ajavad nad välja kurje vaime, räägivad uusi keeli, tõstavad paljaste kätega üles mürkmadusid, ning kui nad jooksid midagi surmavat, ei kahjustaks see neid; haiged, kellele nad panevad käed peale, saavad terveks.» (Mk 16:16–18)

Keelelisi märkuseid

Jüngrite – τὸς μαθητὰς – sõna μαθητής – «jünger», «õpilane» – tuleneb verbist μανθάνω – «õppima», «teadmisi omandama».

Rahvahulka – ὄχλον – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

Vaidlemas – συζητοῦντας – sõna συζητέω koosneb eessõnast σύν – «[kellegagi] koos» – ja verbist ζητέω – «otsima», «[midagi] nõudlema/taga nõutama», «[millegi poole] püüdlema» – ning tähistab sõltuvalt kontekstist kas vaidlust või ühist arutelu.

Niipea – εὐθύς – sõna εὐθύς koosneb adverbiaalsest eesliitest εὖ – «hea», «hästi» – ja verbist τίθημι – «asetama», «paigutama», «seadma» – ning seda võiks kõige täpsemalt tõlkida sõnaga «otsejoores», samuti «otsekohe», «otsemaid».⁵

Jeesust – originaalis puudub siin (nagu ka järgmises salmis) Jeesuse nimi.

Vaim – sõna πνεῦμα tuleneb verbist πνέω – «hingama», «puhuma» – ja tähistab sarnaselt heebrea sõnale קַיִן nii vaimu, tuult kui ka hingeõhku.

Tabab – καταλάβη – sõna καταλαμβάνω tähendab «[midagi] omandama», «kätte saama», ülekantult «ära tabama», «taipama», aga ka «võimust võtma», «võitu saama».

Ajaksid...välja – ἐκβάλλωσιν – sõna ἐκβάλλω koosneb seestülevast eessõnast ἐκ ning verbist βάλλω – «viskama», «heitma», «pilduma», «pillutama» – ning tähendab sõnasõnalt «välja heitma», «välja viskama».

Uskmatu – sõna ἄπιστος koosneb eitavast eesliitest α ja sõnast sõna πιστός – «ustav», «usaldusväärne», ka «usaldav» –, mis tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», ka «kuulda võtma/kuuletuma».

Kannatlik olla – ἀνέχομαι – sõna ἀνέχω tähendab «üleval hoidma», «toetama», «kandma», ülekantult ka «taluma», «ära kandma/kannatama».

⁵ Markus kasutab seda sõna oma evangeeliumis 41 korda.

Jeesuse...Jeesust – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Poissi...poiss – originaalis kasutatakse siin asesõna αὐτός – «tema».

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Hukata – ἀπολέση – sõna ἀπόλλυμι tähendab «hävitama», «purustama», «ära kaotama», «tapma», «hukkama», aga ka «laostama».

Võid – δύνη – sõna δύναμαι tähendab «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama» –, niisiis oleks õigem tõlkida «ükski ei suuda».⁶

Tunne...kaasa – σπλαγχνισθεις – sõna σπλαγχνίζομαι tuleneb inimese siseelundeid tähistavast sõnast σπλάγχνον – ning tähendab taolist kaastunnet või haletsust, mis haarab inimest seesmiselt, s.t kogu olemust.

Jeesus – ό...Ἰησοῦς – nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יהושע ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

Sa ütled: Kui sa võid! Kõik on võimalik sellele, kes usub – τὸ εἰ δύνη πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι – sõnasõnalt: «kui sa suudaksid, on kõik võimalik uskujale».⁷ Sõna πιστεύω – «uskuma», «[midagi] tõeks pidama», «[milleski] veendunud olema», «[millelegi oma] usaldust panema» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veenduma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», «kuulda võtma», «uskuma».

Hüüdis – κράξας – sõna κράζω tähendab «valju häälega hüüdma», «karjuma», samuti (väga sarnaselt eestikeelsele vastele) «kraaksuma».

Aita mind mu uskmatuses – βοήθει μου τῆ ἀπιστία – sõnasõnalt: «aita minu uskmatust».

Sõitles – ἐπετίμησεν – sõna ἐπιτιμάω tähendab «noomima», «[karmilt] korrale kutsuma», «sõitlema», ka «ohjeldama».

On surnud – ἀπέθανεν – võiks tõlkida ka: «suri ära».

Poisi...poiss – originaalis kasutatakse siin asesõna αὐτός – «tema».

⁶ Muuhulgas tulenevad siit ka lõhkeainet tähistav sõna «dünaamiit» ja elektrigeneraatorit tähistav sõna «dünamo».

⁷ Mõnes käsikirjas on lisatud sõna πιστεύσαι – «uskuda» –, niisiis: «kui sa suudaksid uskuda, on kõik võimalik uskujale». 1739. aasta Piiblis: «Kül woin, kui sinna woid uskuda, keik woib sündida sellele, kes ussub.»

Tõstis...üles – ἤγειρεν – sõna ἐγείρω tähendab «üles tõstma», «üles äratama».

Tõusis püsti – ἀνέστη – sõna ἀνίστημι tähendab nii «püsti tõusma» kui ka «[unest] üles tõusma» ja «[surnuist] üles tõusma».

Jeesus – originaalis puudub siin Jeesuse nimi.

Ei lähe välja – δύναται ἐξελεῖν – «ei või välja minna».

Palvega⁸ – ἐν προσευχῇ – sõna προσευχή – «palve» – tuleneb verbist προσεύχομαι – «palvetama» –, mis koosneb eessõnast πρός – «[kellegi/millegi] poole» – ja verbist εὔχομαι – «paluma», «soovima» – ning mille kaastähenduseks on kellelegi palves suunatud olemine või palves kellegi poole hüüdmine.

Sisuline analüüs

Markuse evangeeliumi üheksas peatükk algab Jeesuse muutmise looga (Mk 9:2–9), mille lõpul Jeesus keelab Temaga muutmismäel olnud jüngritel nähtust rääkida enne, kui Ta on surnuist üles tõusnud. Jüngrid mõistsid või vähemalt aimasid, et tegemist on prohvetite poolt ette kuulutatud täitumisega, oodatud Messia ilmumisega, ning üritasid saada täielikku selgust seeläbi, et esitasid Jeesusele küsimuse Eelija kohta, kes peab enne seda tulema. Jeesus vastab jüngritele üheselt: «Eelija on juba tulnud, ent nad on talle teinud, mida kõike aga tahtsid, nii nagu temast on kirjutatud.» (Mk 9:13)

Sellele ja muutmismäe sündmusele eelnes ettekuulutus Kristuse enda kannatustest ja surmast, samuti kutse ja manitsus jüngritele: «Kui keegi tahab käia minu järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu mulle, sest kes iganes tahab päästa oma elu, kaotab selle, aga kes iganes kaotab oma elu minu ja evangeeliumi pärast, päästab selle.» (Mk 8:34j)

Ka üheksanda peatüki keskosa moodustavale jutustusele keeletust vaimust piinatud poisist järgneb Kristuse surma ja ülestõusmise ettekuulutus, mida evangelist kommenteerib tõdemusega, et Jeesuse jüngritele «jäi see ütlus arusaamatuks ja nad kartsid Temalt seletust küsida» (Mk 9:32).

Niisiis on keeletust vaimust piinatud poisi tervendamise kontekstiks ühelt poolt Jeesuse tunnistus endast kui Messias, kes peab kannatama ja surema, et seejärel surnuist üles tõusta ja oma kirkusesse minna – kirkusesse, millest Ta andis kolmele jüngrile aimu muutmismäel –, ja teiselt poolt jüngrite (aga mitte ainult nende, vaid viimselt kogu

⁸ Mõnes käsikirjas on lisatud: καὶ νηστεία – «ja paastuga».

Jeesuse ümber kogunenud rahva) mõistmatus ja uskmatus või vähemalt usunõtrus. Kuna evangeeliumid mitte lihtsalt ei dokumenteeri Jeesuse elu, vaid on mõeldud sõnumina uutele kristlaste põlvkondadele, on igati asjakohane vaadelda ka seda lugu nii tolles konkreetsetes ajahetkes kui teatavalt ajalisel distantsilt, s.t kiriku seisukohalt pärast Jeesuse taevasseinemist.

Sellal, kui Jeesus viibis koos Peetruse, Jaakobuse ja Johannesega muutmismäel, olid ülejäänud jüngrid mäe jalamil ning tegelesid inimestega, kes olid tõenäoliselt Jeesust otsides nende juurde tulnud. Üheks neist oli õnnetu isa, kes lootis, et Jeesus – või Tema puudumisel Ta jüngrid – saavad teda aidata ja ta poja teda vaevavast ja hukata ähvardavast kurjast vaimust vabastada. Jeesuse jüngrid ei suutnud seda, ja hiljem, pärast poisi tervendamist oma jüngritele antud seletuses annab Jeesus mõista, miks nad seda ei suutnud: «See tõug ei lähe välja millegi muu kui palvega.» (Mk 9:29)

Palve on hüüdmine Jumala poole, enda suunamine Jumalale, enda üleandmine Tema meelevalla, teades ja tunnistades, et ilma Temata ei suudeta midagi. On ilmselge, et õige palve saab võrsuda üksnes usust ja usaldusest ning selle oluliseks eelduseks on loobumine toetumisest iseendale. Kurjast vaimust vaevatud poisi isa sõnad «Ma ütlesin Su jüngritele, et nad ajaksid selle välja, ent nad ei suutnud» ei kirjelda mitte ainult üht konkreetset olukorda, vaid on põhimõttelise tähendusega: iseenesest ei olegi me suutelised selleks, mis on üksnes Jumala meelevallas.

Jeesuse jüngrid muutmismäe jalamil sarnanevad Aaronile, kes sellal, kui Mooses oli mäel Jumalalt Seadust vastu võtmas, tegi tema juurde tulnud rahva nõudmisel seda, mida ta oskas ja suutis n-ö iseenese tarkusest: kogus rahvalt kokku kõik nende kulla ja valmistas valatud vasika, üteldes: «See on su jumal, Iisrael, kes tõi sind Egiptusemaalt välja.» (2Ms 32:4) Kui Mooses talt pärast mäelt alla tulemist selgitust nõudis, üritas Aaron ennast üsna lapsikul viisil välja vabandada: «Ja mina ütlesin neile: Kellel on kulda, rebigu ära! Ja nad andsid selle minule, mina viskasin tulle ja välja tuli see vasikas.» (2Ms 32:24)

Aaroni sõnades on sügav tõde: ilma Jumalata toimides ning omal jõul ja oma tarkusest probleeme lahendada püüdes kipubki nõnda juhtuma, ja enamasti selgub üsna pea täpselt see, mida keeletust vaimust vaevatud poisi isa ütles ilma Jeesuseta tegutseda üritanud jüngrite kohta: «Nad ei suutnud!»

Jeesus vastab isa selgitussõnadele tõsise etteheitega, mis on suunatud ilmselt nii jüngritele kui ülejäänud rahvale: «Oh uskmatu sugupõlv! Kui kaua ma pean teie juures olema? Kui kaua tuleb mul teiega kannatlik olla?» (Mk 9:19) See oli etteheide, mida Jeesusel tuli ühel või teisel viisil ikka jälle teha, ka jüngritele ja isegi pärast oma ülestõusmist: «Viimaks näitas Jeesus end neile üheteistkümnenele, kui nad lauas istusid,

ning sõitles nende uskmatust ja kõva südant, et nad ei olnud uskunud neid, kes olid Teda näinud pärast Ta ülesäratamist.» (Mk 16:14)

Kuigi Jeesuse sõnad võisid tunduda tõrjuvatena, käskis Ta siiski poisi enda juurde tuua, andes seeläbi mõista, et Ta tahab teda aidata. Niipea, kui poiss Jeesuse juurde jõudis ja Teda nägi (või nägi Jeesust poissi oma meelevaldas hoidev kuri vaim), hakkas poissi vaevav vaim oma jõudu näitama: raputas poissi, paiskas ta vastu maad ning pani ta vahtu suust ajades vähkrema. Tegemist oli samade sümptomitega, mida isa oli Jeesusele veidi varem kirjeldanud: «Kus tahes see teda tabab, paiskab see ta maha ja siis mu poeg ajab vahtu suust ja kiristab hambaid ja kangestub.» (Mk 9:18) Nüüd lisab isa: «See vaim on teda sageli visanud ka tulle ja vette, et teda hukata.» (Mk 9:22)

Tegemist oli tõsise ohuga poisi elule, ja sellisena kehastab see poiss siin kogu langenud inimkonna õnnetut ja lootusetut olukorda: lapsepõlvest peale on ta olnud kurja meelevaldas, suutmata sellest vabaneda ja midagi enda heaks teha, ning lõpptulemusena ootab ees hukatus, olgu tules või vees.

Õigupoolest on kindel, et mitte vees, vaid tules, kuna pärast veeuputust töötas Jumal, et «enam ei hävitata kõike liha uputusveega ja veeuputus ei tule enam maad rikkuma» (1Ms 9:11), küll aga «hukkuvad taevad raginal, algained lagunevad lõõmates ning maad ja tema tegusid ei leita enam» (2Pt 3:10).

Veest on, vastupidi, saanud päästevahend: «[Veeuputuse] võrdkujuna päästab teidki nüüd ristimine, mis ei ole lihaliku rüveduse kõrvaldamine, vaid hea südametunnistuse taotlemine Jumalalt Jeesuse Kristuse ülestõusmise kaudu.» (1Pt 3:21)

Õnnetu isa ütles Jeesusele: «Kui Sa midagi võid – tunne meile kaasa ja aita meid!» (Mk 9:22) On päris kindel, et neid sõnu kirja pannes ei saanud evangelist mõelda ainult tollele isale ja tema kurjast vaimust vaevatud pojale, vaid see «meie» hõlmab kõiki. Nagu ka Jeesuse vastus hõlmab kõiki: «Kõik on võimalik sellele, kes usub!» (Mk 9:23)

Ka omapärane usutunnistus, mis nüüd järgneb, on ilmselgelt midagi enam kui vaid oma lapse pärast meeleheitel oleva isa ahastav, viimasest ölekõrrest kinni haarav appikarje: «Ma usun, aita mind mu uskmatuses!» (Mk 9:24) Siin seatakse teineteise kõrvale – ja mingil määral vastandatakse teineteisele – ühelt poolt usk kui usaldus ning teiselt poolt usk kui veendumus. Usaldus on isal olemas – või vähemalt valmisolek heita ennast ja oma poeg täielikult Jeesuse meelevalda (kasvõi seetõttu, et mingit muud lootust ei näi enam olevat). Veendumust tal aga ei ole, mõistmisest rääkimata. Sellisena ei ole see isa kaugel ei Jeesuse jüngritest ega meistki tänapäeval – ning küllap just siin vajas kinnitamist ka Markuse evangeeliumi kirjutamise ajal elanud kristlaste põlvkond.

Nii kõnealusel loos kui mujal näitab Markuse evangeelium, et usaldus eelneb veendumusele ning veendumus saab võrsuda üksnes usaldusest. Mõtleme näiteks veidi

varem Jeesuse ja Tema jüngrite vahel aset leidnud vestlusele variseride haputaigna ja leiva üle, mille lõpul Jeesus ütles: «Mis te arutate, et teil ei ole leiba? Kas te ikka veel ei mõista ega saa aru? Kas teie süda on ikka veel kõva? ... Kui ma viis leiba murdsin viiele tuhandele, mitu korvitäit palakesi te korjasite? ... Kui seitse leiba oli neljale tuhandele, mitu korvitäit palakesi te siis korjasite? ... Kas te ikka veel ei saa aru?» (Mk 8:17–21)

Jeesuse jaoks on tolle isa usk – usk kui meeleheitest ja viimsest lootusest ajendatud usaldus – piisav ning Ta aitab teda ja ta poega. Kohe selgub kontrastina, et mitte kõigil ei ole Jeesuse suhtes samasugust usku või usaldust nagu tollel õnnetul isal: kui vaim poisist kisendades ja teda raputades välja läks ning poiss seejärel otsekui surnuna liikumatult lamama jäi, ütlesid paljud, et «ta suri ära» (Mk 9:26 – vt vastavat keelelist märkust) – siin võib näha vähemalt varjatud etteheidet Jeesusele: «Nüüd Sa tapsid ta ära!»⁹

Evangelist ei nimeta sedagi aga asjata, vaid täiesti selge sõnumiga: jah, ta ongi surnud. Sest see poiss kehastab kogu langenud inimkonda ning teisiti kui surses ei ole tal võimalik terveks saada: ta on surnud maailmale (keda kehastab teda surnuks pidav rahvahulk), patule (mille võrdpildiks on tema võimetus midagi enda heaks ja teda vaevava kurja vaimu vastu teha), kuradile (sest Jeesus ajas kurja vaimu temast välja) ja surmale, sest Jeesus «võttis ta käest kinni, tõstis ta üles, ja ta tõusis püsti» (Mk 9:27).

Eestikeelses tõlkes ei tule see ehk nii hästi esile, ent originaalis on selgelt näha, et evangelist kasutab siin samu sõnu, mida ka Jeesuse surnuist üles äratamisest ja ülestõusmisest rääkides. Nii on nüüd see poiss – langenud inimkonna kehastusena – koos Jeesusega ja Tema väe läbi [otsekui] surnuist üles tõusnud. Kui seni kurja vaimu meelevaldas olles ähvardas teda hukatus, siis nüüd on ta päästetud. Oluline on meeles pidada, et pääsemine ei ole võimalik ilma surmata – ei Jeesuse surmata ega koos Temaga suremiseta¹⁰: «Kui keegi tahab käia minu järel, siis ta salaku oma mina ja võtku oma rist ja järgnegu mulle, sest kes iganes tahab päästa oma elu, kaotab selle, aga kes iganes kaotab oma elu minu ja evangeeliumi pärast, päästab selle. Sest mis kasu on inimesel sellest, kui ta võidaks terve maailma, aga teeks kahju oma hingele?» (Mk 8:34–36)

⁹ Kas see pole sarnane sellele, kuidas usukauged inimesed pead vangutavad ja kahetsust väljendavad, kui mõni nende tuttavatest on «ära pööranud» ja «usklikuks hakanud»?

¹⁰ «Kas te siis ei tea, et kes me iganes oleme Kristusesse Jeesusesse ristitud, oleme ristitud Tema surmasse? Me oleme siis koos Temaga maha maetud ristimise kaudu surmasse, et otsekui Kristus on äratatud üles surnuist Isa kirkuse läbi, nõnda võime ka meie käia uues elus. Sest kui me oleme kasvanud kokku Tema surma sarnasusega, siis võime seda olla ka ülestõusmise sarnasusega, teades, et meie vana loomus on koos Temaga löödud risti, et see patune ihu kaotataks, nii et me kunagi enam ei orjaks pattu.» (Rm 6:3–6)

Jutustus lõpeb jüngrite küsimusega Jeesusele: «Miks meie ei suutnud seda välja ajada?» (Mk 9:28) Jeesus vastab: «See tõug ei lähe välja millegi muu kui palvega.» (Mk 9:29) Nagu ennist märgitud, tähendab see eeskätt nõuet usaldada ennast jäägitult Jumala kätte, panna kogu oma lootus Tema meelevallale, loobuda täielikult mitte ainult enesele lootmisest, vaid iseendast, teades, et ilma Jeesuseta, Temast lahus ei suuda me teha midagi (Jh 15:5).

Küllap siin kajastub ka midagi Markuse evangeeliumi kirjapanemise aegse kiriku tegelikkusest: mälestus Jeesuse ja apostlitegi tehtud imetegudest on veel elav, ent vahepealse aja jooksul kristlasi tabanud ja järjest intensiivsemaks muutuv tagakiusamine ning sellest tulenevad kahtlused ja kõhklused võisid panna teise ja kolmanda põlve kristlasi – nagu ka praegust kristlaste põlvkonda – päris tõsiselt küsima: «Aga miks meie ei suuda kõike seda, mida tegi Jeesus ja mida tegid Tema esimesed jüngrid?» Evangelist näitab, et esimeste jüngrite lugu ei olnud sugugi parem – ja et meie lugu pole nende omast sugugi halvem, sest ka meil on võimalik anda ennast üle Jumalale, usaldada ennast Tema väe ja armu hoolde, teades, et Ta kuuleb meie palve ja appihüüdu, isegi kui see väljendub neis kummalistes, lausa vastuolulistes sõnades: «Ma usun, aita mind mu uskmatuses!»

Jutluseks

Paastuaja teise pühapäeva ladinakeelne nimi on *Reminiscere* – «tuleta meelde». Nimi pärineb pühapäevase missa vanakiriklikust algussalmist: «Tuleta meelde, Issand, oma halastust ja heldust, sest need on maailma ajastu algusest!» (Ps 25:6). Seda salmi lugedes on hea meeles pidada ka järgmist: «Ära tuleta meelde mu nooruse patte ega mu üleastumisi; mõtle minule oma heldust mööda, oma headuse pärast, oh Issand!» (Ps 25:7), kuna siin tuleb selgelt esile äärmiselt oluline, kristliku usu seisukohalt keskne arusaam: Jumala halastus ei rajane mitte meie, vaid Jumala enda ustavusel ja headusel, sest kui Jumal ei tuletaks meelde oma halastust ja heldust, siis polekski Tal tuletada meelde midagi muud kui vaid meie pattu ja üleastumisi.

EELK jumalateenistuste käsiraamatu järgi on paastuaja teise pühapäeva teemaks «Palve ja usk», mis esmapilgul asetab – vastupidiselt eelnevalt öeldule – keskpunkti mitte Jumala armu, vaid inimese enda tegutsemise Jumala abist ja päästvast armust osasaamiseks. Seepärast tasub olla tähelepanelik, et jutlus ei muutuks Jumala armu kuulutamise asemel inimlikuks moraali lugemiseks.

Siin aitab kaasa Epistel (1Kr 10:12–13), mis algab manitsusega: «Niisiis, kes enese arvab seisvat, vaadaku, et ta ei langeks!» Paastuaja teise pühapäeva 2. lugemisaasta väga lühike Epistel on osa pikemast lõigust, milles apostel Paulus meenutab hoiatavaid lugusid Iisraeli rahva ajaloost. Nii sobib Epistel hästi kokku Vana Testamendi lugemisega (2Kn 20:1–7), mis kõneleb kuningas Hiskija surmahaigusest ja palvest, mille

peale Jumal Hiskija terveks tegi. Vana Testamendi lugemise kontekstiks on ühelt poolt Jumala rahva truudusetus, teiselt poolt aga Jumala pikameelne arm ja halastus.

Evangeelium keeletu vaimu poolt vaevatud poisi tervendamise tema isa ahastava palve ja meeletliku usutunnistuse peale kõneleb sellest samast: nii üksikisiku kui kogu langenud inimkonna tervenemine ja pääsemine ei rajane mitte inimese tublidusel, isegi mitte tema usu tugevusel, vaid Jumala halastusel, mille kätte inimene ennast usaldab. Usk algab usaldusest ja ka palve, mille tähtsust Jeesus rõhutab, ei ole midagi muud kui enda üleandmine Jumalale, usaldamine Tema armu hoolde, pidades meeles, et Jumala ennetav arm ületab mõõtmatu kõik inimlikud püüdlused ja võimalused.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Küllap meil kõigil on lihtne mõista tolle isa ahastust ja valu, kellest Evangeelium kõneleb. Mitte ainult seda valu, mis tuleneb kalli inimese kannatustest, vaid ka seda valu, mille sisuks on vastuseta näivad küsimused, kahtlused, raskus saada aru, miks asjad on nii, nagu nad on, ning teadmatus, kuidas kõigesse sellesse suhtub Jumal ja kus Ta üldse on. Teistelt inimestelt abi otsimisest võib vahel kasu olla, pahatihti aga kipub sellest võrsuma veelgi suurem segadus – nagu juhtus Evangeeliumis, kui isa läks palvega oma poja pärast Jeesuse jüngrite juurde, ent need ei suutnud teda aidata.
2. Esimene asi, mida tollelt isalt õppida, on see, et hoolimata jüngrite suutmatusest ei kaotanud ta lootust Jeesuse enda suhtes, vaid valas oma valu, mure ja palve välja ka Tema ette. Ta ei hoolinud isegi Jeesuse näilisest tõrksusest ega sellest, et ta ei olnud võimeline kõike lõpuni mõistma – ei Jeesust ega omaenda uskugi. Tema meeletlik, ent samas ikkagi lootusest kantud appihüüd või omapärane usutunnistus: «Ma usun, aita mind mu uskmatuses!» on õigupoolest üks imelisemaid ja lootustandvamaid palveid Pühakirjas, sest see väljendab kõige olulisemat: ka siis, kui oleme kaotanud kõik ja meil pole enam midagi meist endast, millele toetuda, võime teada, et Jumal hoolib meist, armastab meid ning aitab ja päästab meid.
3. See Evangeelium ei kõnele mitte ainult ühest kurja vaimu poolt vaevatud poisist ja tema isast, vaid kogu inimkonnast – langenud inimkonnast, kes on kuradi, patu ja surma meelevallas ning seetõttu määratud hukkuma. Või õigemini: inimkond oleks määratud hukkuma, kui Jumal ei oleks meie peale halastanud ja saatnud oma Poega meid päästma. Ennast Jumala kätte usaldades, oma lootusetut nõtrust tunnistades ja üksnes Tema armule lootes võime teada, et oleme päästetud. Jah, selleks peame koos Temaga surema – maailmale, patule, kurjale ja surmale –, ent kui me koos Kristusega sureme, siis me ka elame koos Temaga.